

ВІЙСЬКОВА ЧАСТИНА ЯК СТОРОНА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Черепов Владислав Костянтинівич

курсант

Військово-юридичного інституту

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Рибицька Олена Миколаївна

викладач кафедри права Національної безпеки та правової роботи

Військово-юридичного інституту

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Цивільно-правові зобов'язання є важливим елементом правового регулювання суспільних відносин, оскільки забезпечують майнові та немайнові права суб'єктів цивільного права. В умовах сучасних суспільних трансформацій актуальним стає питання правового статусу військових частин як сторін цивільно-правових зобов'язань, зокрема у сферах постачання матеріальних ресурсів, оренди майна, укладення договорів та вирішення спорів.

Військова частина, будучи державною організацією зі спеціальним правовим статусом, виступає суб'єктом цивільних правовідносин у межах, визначених законодавством України. Водночас специфіка військових формувань потребує особливого правового регулювання з метою забезпечення обороноздатності та національної безпеки [1].

Проблема полягає в забезпеченні належного балансу між державними інтересами та принципами рівності сторін у цивільно-правових зобов'язаннях за участю військових частин. Неврегульованість окремих аспектів цього питання призводить до правових колізій, зокрема при укладенні договорів поставки, виконанні договірних зобов'язань та захисті прав сторін у разі виникнення спорів.

У сучасних умовах, коли Україна перебуває у стані війни з Росією, значно посилилася роль військових частин як учасників цивільно-правових відносин. Це зумовлено необхідністю ефективного забезпечення Збройних Сил України матеріальними ресурсами, технікою, послугами та іншими необхідними елементами для ведення бойових дій та забезпечення національної безпеки. Однак в контексті

військового стану постають нові питання щодо правового статусу військових частин як учасників цивільно-правових відносин, їх правоздатності, а також обсягів їх відповідальності у випадку порушень цивільних зобов'язань.

Згідно з Цивільним кодексом України, юридичні особи, включаючи військові частини, мають правоздатність і можуть бути учасниками цивільних правовідносин. Військові частини виступають як суб'єкти цивільного права, здатні укладати договори, в тому числі, договори постачання, оренди, надання послуг, що є суттєвими для забезпечення їх діяльності та діяльності Збройних Сил України загалом [2]. Військові частини як учасники цивільно-правових зобов'язань мають специфічні особливості. Оскільки вони здійснюють свою діяльність на основі законодавчих актів, які визначають їхні повноваження, вони можуть мати виняткові права та обов'язки в контексті виконання цивільних зобов'язань. Одним з важливих аспектів є договір постачання матеріальних ресурсів для забезпечення обороноздатності країни. Військові частини укладають контракти з постачальниками, надаючи їм гарантії безпеки та виконання зобов'язань в умовах військового часу.

В умовах воєнного стану до цивільно-правових зобов'язань можуть бути додані додаткові умови, зокрема, щодо форс-мажорних обставин, таких як бойові дії, блокада чи інші надзвичайні обставини, що впливають на виконання договорів. Військові частини мають право звертатися до суду для захисту своїх інтересів у випадках порушення цивільних зобов'язань, але у випадку активних бойових дій правова система може бути дещо модифікована відповідно до потреб національної безпеки та оборони [4].

Крім того, військові частини виступають не лише контрагентами в договорах з постачальниками, але й з іншими державними та приватними підприємствами, державними органами, що сприяють забезпеченню національної безпеки та оборони. Такі відносини потребують належного правового врегулювання, яке повинно забезпечити баланс між інтересами військових частин і цивільними організаціями. Це передбачає необхідність врахування специфіки законодавства, яке регулює діяльність Збройних Сил України та їхніх підрозділів, а також належного виконання зобов'язань в умовах збройного конфлікту [5].

У період воєнного стану, згідно із законодавством України, можуть бути введені особливі правила для виконання цивільно-правових зобов'язань, що забезпечують інтереси оборони та безпеки країни. Законодавство дає право військовим частинам укладати контракти в умовах воєнного стану, не зважаючи на загальні правила цивільного права, якщо це необхідно для виконання їхніх функцій. Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» визначає

правовий режим майна, що перебуває в управлінні військових частин, зокрема військового майна, яке є частиною цивільно-правових зобов'язань щодо його використання чи передачі в користування [6].

Враховуючи поточну ситуацію в Україні, де війна з росією триває, військові частини перебувають у центрі цивільно-правових відносин, що забезпечують державну оборону. У цій ситуації важливо враховувати специфіку укладання договорів, що пов'язані з матеріальними ресурсами, технікою та іншим майном для потреб Збройних Сил України. Ці відносини повинні бути в рамках чинного законодавства, яке визначає обов'язки та відповідальність сторін у разі порушень зобов'язань.

Таким чином, військові частини є важливими учасниками цивільно-правових відносин. Вони здатні укладати цивільно-правові договори, зокрема в таких сферах, як постачання матеріальних ресурсів для Збройних Сил України, оренда майна, надання послуг тощо. Однак діяльність військових частин у цій сфері має особливості, зумовлені специфікою воєнного стану. Це вимагає гнучкого підходу до правового регулювання цивільних зобов'язань, адже національна безпека і оборона мають пріоритет перед іншими сферами економічних відносин. Перспективи розвитку правової регламентації в сфері договірних зобов'язань потребують удосконалення законодавства, яке повинно враховувати нові реалії воєнного стану, забезпечуючи баланс між вимогами національної безпеки і принципами цивільного права.

Література:

1. Про Збройні Сили України: Указ Президента України від 12.12.1991 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4/91#Text>
2. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII: 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>
4. Косяченко, К.Е., Ткаченко, П.І. "Участь військовослужбовців у цивільних правовідносинах." (2019).
5. Павловський, О.С. "Договір поставки матеріальних ресурсів за участю військових частин відповідно до законодавства України."
6. Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1075-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14#Text>